



# ANNALES SCIENTIA POLITICA

Vol. 10, No. 2, 2021

---

KIRÁLY, R.: Global climate emergency. *Maxton, G.: Núdzový stav globálnej klímy. (book review)*. Annales Scientia Politica, Vol. 10, No. 2 (2021), pp. 58 – 60.

RÓBERT KIRÁLY

Institute of Political Science  
Faculty of Arts  
University of Prešov  
Slovak Republic  
E-mail: robert.kiraly@smail.unipo.sk

# NÚDZOVÝ STAV GLOBÁLNEJ KLÍMY

Maxton, G.: *Núdzový stav globálnej klímy*

Banská Bystrica: Pro, s.r.o., 2020. 143 s.

ISBN 978-80-89057-84-9

RÓBERT KIRÁLY

Institute of Political Science

Faculty of Arts

University of Prešov

Slovak Republic

E-mail: robert.kiraly@smail.unipo.sk

Počet diskusií na tému problematiky ochrany životného prostredia a klimatických zmien každým rokom pribúda. Vznikajú nové dokumentárne filmy, vedecké štúdie či knihy, ktoré majú za úlohu šíriť naprieč spoločnosťou environmentálnu osvetu a ponúkať svojim čitateľom/divákovi riešenia, ktoré by zabránili úplnému ekologicko-klimatickému kolapsu.

Do tohto diskurzu sa snaží dlhé roky pripievať aj autor knihy „Núdzový stav globálnej klímy“ Graeme Maxton. Okrem svojej publikačnej činnosti má za sebou aj štvorročné pôsobenie na poste generálneho tajomníka Rímskeho klubu. Maxton svoju kritiku moderného ekonomického systému a kritiku nečinnosti svetových elít v kontexte riešenia krízy životného prostredia premietol do mnohých kníh, ktoré sa stali bestsellermi.

Už v predslove knihy dochádza k jasnemu pomenovaniu problému cez názorovú optiku autora. Tvrdí, že súčasná kríza životného prostredia je spôsobená ignorantsvom zo strany bohatých a mocných elít, ktoré sú súčasťou aktuálneho neekologického ekonomického systému. Zároveň ale podceňuje dôležitosť environmentálnej osvetu, ktorá sa z jeho pohľadu javí ako nedostačujúca: „Skutočnou prekážkou riešení, ktoré by zastavili katastrofickú zmenu klímy [...] je honba za mocou a peniazmi. Žiadne demon-

štrácie, petície ani blogy to nezmenia“ (Maxton, 2020, s. 6).

Autor tak od samého začiatku pracuje s jasnou koncepciou radikálnej reformy súčasného ekonomického systému, na ktorú neskôr nadväzujú aj ním ponúkané riešenia. V samotnom úvode knihy na príklade aj aktuálnej pandémie ochorenia COVID-19 poukazuje, že krízy možno brať aj ako formu príležitosti pre radikálne zmeny. Nielen súčasná pandémia nám teda môže v krátkom časovom úseku ponúknuť úplnú zmenu našich doterajších životov, ale tento koncept sa dá pretaviť aj v súvislosti s krízou životného prostredia.

V prvej kapitole Maxton definuje problém klimatickej krízy cez optiku vlastných skúseností. Kritizuje napríklad názory o tom, že vegánstvo či elektromobily môžu zvrátiť prehrievanie planéty. Autor znova poukazuje na to, že na zabránenie klimatickému kolapsu je už dnes potrebná radikálna zmena, ktorá výrazným spôsobom zmení naše životy.

Chápanie tohto environmentálneho problému autor opisuje cez tzv. 5 etáp. Za najväčšie nebezpečenstvo pritom považuje tretiu etapu, v ktorej sa uvádza nasledovné: „Klíma sa mení a je to spôsobené činnosťou ľudí. Ľuďom sa nahovára, že sa stačí adaptovať a zmeniť spôsob života na trvalo udržateľný“ (Maxton, 2020, s. 12). Vzhľadom

dom na závažnosť klimatickej krízy je však tento pohľad nedostatočný. Autor tak nevníma súčasnú krízu ako krízu emisií, ale skôr ako sociálny problém.

V nasledujúcej časti publikácie čitateľom ozrejmuje, čo je to vlastne klimatická kríza. Túto informáciu považuje za dôležitú z toho dôvodu, že ľudia tejto problematike nerozumejú. Autor tak v zjednodušenej podobe ponúka definície toho, čo je to vlastne klimatická kríza, a prečo je to problém, ktorému by sme mali venovať pozornosť. Prostredníctvom konkrétnych príkladov z rôznych hospodárskych segmentov (napr. poľnohospodárstvo, kultúra, cestovný ruch) poukazuje na hrozbu a dôsledky klimatickej krízy na ďalšie oblasti života, na ľudskú psychiku a samozrejme na dôsledky krízy pre samotnú prírodu.

Otázne ostáva, čo sa s tým dá robiť a či máme dostatok času na odvrátenie kolapsu. Jedným z často publikovaných riešení tejto krízy sú technológie. Mnohí odborníci v tomto smere hovoria, že technológie a ich modernizácia nás z klimatickej krízy „vyvedú von“. Maxton je v týchto vyjadreniach opatrnejší. Podľa neho je dôležité to, o aké technológie sa bude ľudstvo opierať. Tou najradikálnejšou je podľa neho tzv. geoinžinierstvo, ktoré by malo za úlohu prostredníctvom využitia chemických zlúčenín meniť atmosféru Zeme. Podľa autora je to však „zúfalý, beznádejný a veľmi riskantný krok“ (Maxton, 2020, s. 42). Čo ale ak dospejeme do štádia, ak budeme musieť robiť zúfalé a riskantné kroky?

Ak by sme sa do tejto etapy klimatickej krízy dostali, otázne bude, akým spôsobom radikálne opatrenia ľudstvo prijme. Ľudia sa podľa Maxtona budú stavať k opatreniam skepticky, ba až bojzливо. Nechcú, aby sa ich štandardný životný štýl musel zo dňa na deň radikálne meniť, hoci by to bolo pre vyššie dobro. Strach zo zmien a neochota ich prijať môžu spôsobiť značné komplikácie pri riešení blížiaceho sa ekologického kolapsu.

V ďalšej časti knihy sa autor zameriava na tvrdú kritiku súčasného neoliberalného modelu ekonomiky. Podľa jeho názoru ľudia žijú v ilúzii, že klimatickú krízu, ktorú spôsobil práve tento ekonomický model, aj tento ekonomický model vyrieši. Súčasný trh podľa jeho názoru nie je schopný tak radikálnej zmeny, ktorá by dokázala zvrátiť kolaps. Navyše kritizuje názory na to, že hospodársky rast vedie

k zlepšeniu životnej úrovne. Prostredníctvom takýchto myšlienok sa podľa neho kríza len prehľbuje. Súčasný trh a neoliberalní politici a ekonómovia pritom podľa autora nesprávne obviňujú spotrebiteľov zo súčasnej krízy životného prostredia.

Maxton poukazuje práve opačným smerom. Za súčasnú krízu môže úzka elita ľudí a ten podnikateľský sektor, ktorý sa za účelom zisku nebojí drancovať prírodu, ba v mnohých prípadoch aj porušovať ľudské práva. Príroda sa stala v rukách tejto elity len akýmsi kapitálom s ktorým môžu neobmedzene nakladať, pričom v mnohých prípadoch nedostatočné štátne regulácie tento jav dokonca posväcujú. Aj z tohto dôvodu sa autor domnieva, že nie je možné reformovať neoliberalný ekonomický systém, nakoľko práve on vytvára podmienky spôsobujúce ekologickú krízu. Podľa Maxtona je na čase nahradiť tento ekonomický model iným, ktorý by viac zohľadňoval nielen záujmy prírody, ale aj samotných ľudí.

Maxton pritom nehovorí len o reforme súčasného kapitalistického ekonomického modelu, ale dokonca aj o nutnosti reformy demokracie. Kritizuje napríklad skutočnosť, že v demokracii má každý hlas a názor rovnakú váhu, pričom najmä v prípade názorov ide o vážny problém, keďže je častokrát ovplyvnený nedostatočnými poznatkami, ba aj dezinformáciami. Badať to môžeme aj pri klimatickej kríze, ku ktorej sa vyjadrujú aj ľudia, ktorí nemajú dostatočné poznatky a vedomosti o danej problematike (najmä politici).

Autor kritizuje aj neoliberalný koncept individualizmu: „[...] tento koncept atomizuje spoločnosť a oslabuje každý individuálny hlas. Keďže ľuďom sa tvrdí, že každý jednotlivcovo je zodpovedný za rôzne sociálne a ekologické problémy, nevidia dôvod, aby konali kolektívne“ (Maxton, 2020, s. 69).

Aj napriek kritike niektorých aspektov demokracie, autor vyzdvihuje aj jej výhodu - možnosť občianskej angažovanosti. Navzdory neustálemu individuálnemu prístupu, dokázali v týchto podmienkach vzniknúť mnohé environmentálne organizácie, ktoré šíria osvetu a tlačia na politických predstaviteľov, aby prijímali „zelenú“ legislatívu. Maxton však upozorňuje na dôležitosť spájania týchto organizácií, napríklad aj prostredníctvom vytvorenia akéhosi spoločného globálneho orgánu, ktorý by bol jednotným hlasom bojujúcim za zdravšie životné prostredie.

V kapitole č. 4 autor už prechádza na konkrétne radikálne (no nevyhnutné) opatrenia na zabránenie najhoršieho scenára. Prvým a najdôležitejším opatrením je zníženie emisií skleníkových plynov na nulu a stopnutie podpory spoločnostiam obchodujúcimi s fosílnymi palivami. Od tohto návrhu sa neskôr odvádzajú aj ďalšie opatrenia, ako napríklad zavedenie bezplatnej hromadnej dopravy, reforma poľnohospodárstva, dotovanie udržateľnej mobility (cyklotrasy, e-kolobežky, zdieľané bicykle atď.), zavedenie prídeltového systému na pohonné látky, zákaz nízkonákladových leteckých spoločností, podpora zelenej architektúry, zákaz fluórovaných plynov, zákaz jednorazových výrobkov, investovanie do výsadby stromov a vodozádržnej schopnosti krajiny, zákaz obchodovania s emisiami, zákaz súkromného vlastníctva pôdy, vody a dreva či napríklad masívnejšia podpora recyklácie.

Kým niektoré opatrenia sa môžu javiť utopicky, mnohé z nich už sú súčasťou medzinárodných dohôd ako napríklad Európskej zelenej dohody. Radikalnosť opatrení autor odôvodňuje nasledovne: *„Ako som už niekoľkokrát zdôraznil, som si plne vedomý toho, že navrhnuté zmeny by spôsobili obrovské spoločenské otrasy. [...] Nezabudnite však, že otrasy, ku ktorým dôjde, ak neurobíme nič, budú ešte závažnejšie a fatálnejšie“* (Maxton, 2020, s. 110).

V nasledujúcich podkapitolách autor píše možné scenáre toho, čo by sa dialo v špecifických oblastiach nášho života v prípade, ak by sme dané opatrenia zaviedli, resp. nezaviedli. Praktickým spôsobom tak chce poukázať na to, že hoci sú dané opatrenia radikálne a nepopulárne, tak v konečnom dôsledku sú menej nebezpečné ako udalosti, ktoré ľudstvo čakajú po klimatickom kolapse.

Pomôcť prekonať túto krízu môžu podľa autora aj rôzne firmy. Napríklad môžu používať čo najviac energie z obnoviteľných zdrojov, zabezpečovať environmentálnu zodpovednosť v celom dodávateľskom reťazci, používať čo najmenej vody či preorientovať cieľ podnikania na niečo „zelenšie.“ Aj takýmito krokmi podľa autora môžu firmy prispieť k zdravšej a udržateľnejšej budúcnosti.

V závere Maxton apeluje na to, aby sme sa realisticky pozreli na súčasnú hrozbu a brali jej budúce dôsledky seriózne. Doterajšie úsilie, vrátane podpísania Parížskej klimatickej dohody, nebolo dostatočné, pričom kríza sa nielenže

nespomalila, ale dokonca prehĺbila. Aj napriek negatívnym budúcim scenárom autor apeluje na to, že súčasnú krízu musíme brať ako príležitosť na znovuzrodenie ľudstva. Otázne však zostáva, či spoločnosť bude ochotná prijať radikálne zmeny. Subúdajúcim časom budú marginálne snahy čoraz viac neefektívne, a tak prechod na nový udržateľnejší systém bude o to viac radikálnejší, rýchlejší a s väčšími celospoločenskými dopadmi.

Kniha „Núdzový stav globálnej klímy“ okrem autorovho pohľadu ponúka čitateľom aj celkovo 4 príbehy od Maren Urnerovej a Felixa Austena, ktorí esejistickým spôsobom načrtli rôzne scenáre budúceho vývoja súčasnej krízy životného prostredia. Čitateľ tak má možnosť komplexnejšie si predstaviť to, čo by sa dialo v prípade nečinnosti ľudstva, ale aj opačný prípad, čo by sa stalo, ak by sa k moci dostala nejaká forma „ekologickej diktatúry.“

Kniha Graema Maxtona tak čitateľom ponúka pohľad na problematiku klimatickej krízy a krízy životného prostredia, pričom cez optiku radikálnych opatrení upozorňuje na nutnosť a naliehavosť riešenia blížiaceho sa ekologického kolapsu. Čitateľ získa základné poznatky o tom, prečo je klimatická kríza hrozbou pre celú planétu a prečo nestačí len prejsť na vegánsku stravu a jazdiť v elektromobiloch. Maxton ponúka miestami utopické, ba až absurdné návrhy, čo ale podľa nášho názoru podčiarkuje vážnosť a akútnosť celej problematiky. Ľudstvo už malo celé desaťročia príležitosť k tomu, aby celospoločenské zmeny prebehli menej radikálnym a bolestným spôsobom. S ubúdajúcim časom je však Maxtonova vízia čoraz viac reálna a je zaujímavým obohatením súčasného diskurzu okolo hľadania riešení aktuálnej krízy životného prostredia.